

кожним роком набирає обертів, підтверджуючи збереження національних традицій і цінностей для наступних поколінь.

1. Трошинський В. П. Українці в світі / В. П. Трошинський, А. А. Шевченко. – К. : Альтернативи, 1999. – С. 25.
2. Сирник Я. Український альманах / Я. Сирник. – Варшава : Об'єднання українців у Польщі, 2009. – 324 с.
3. Canadian Lemko Association (Lemko OLK). – Toronto (Canada).

В статтє рассмотрена деятельность и функционирование фестивалей лемковской культуры, которые проходят на территории Украины и за рубежом. Раскрыты аспекты сохранения национальной традиции в наше время.

Ключевые слова: лемки, фольклор, традиции, лемковские фестивали, аматорское искусство, диаспора, этнос.

The presented article describes activity Lemkos and their cultural festivals which are held in Ukraine and abroad. It shows the aspects of saving national traditions nowadays.

Key words: lemkos, folklore, traditions, festivals, amateur art, diaspora, ethnos.

УДК 930. 85 (= 161.2) (100) “19”

ББК ТЗ (9 = Укр) 6-7

Наталія Гумницька

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

“Наука займає в системі культури основне значення як її теоретична база, сума досвіду та джерело натхнення”.

Омельян Пріцак

“Я належу до покоління, для якого діаспора була легендарним явищем і стала реальністю”.

Оксана Пахльовська

У статті досліджено життя української діаспори міжвоєнного й частково повоєнного періоду в країнах європейського континенту. На прикладі окремих визначних постатей висвітлено досягнення і вклад українців в європейську культуру. Показано роль української еміграції (другої і третьої хвилі) в утвердженні національної ідеї та розбудові незалежної української держави.

Ключові слова: українська діаспора, культура, мистецтво, європейський внесок, національна ідея.

За вісімнадцять років незалежної української держави не вдалося сформувати монолітної національної еліти, здатної визначити чітко національну ідею і стратегічні засади розбудови єдиної демократичної правової України, що відповідає кращим європейським і світовим стандартам. Повернення історичної пам'яті українцям, зокрема у сфері культури, а значить, і науки як її теоретичної бази, є надзвичайно своєчасною й запитаною суспільством проблемою.

Новий історичний перерозподіл Європи, що склався після Першої світової війни, більшовицького перевороту в Росії, поразки визвольних змагань українців 1917–1930 рр., призвели до масової політичної еміграції українців. Поза національними теренами України діяли тоді аж три українські легальні уряди – УНР із центром у Тарнові, ЗУНР з осідком у Відні, КНР (Кубанська Народна Республіка) у Празі. У 20-ті роки ХХ ст. ідеолог національно-визвольного руху Степан Бандера наголошував на виконанні еміграцією “одповідальної частини загальнонаціональної і загальнодержавної програми української нації, націленої на справу будівництва Української Держави” [1].

Аналіз досягнень діаспори того періоду з історичної ретроспективи [2–5] вражає масштабами, розмахом діяльності в усіх сферах життя, насамперед гуманітарній. У надзвичайно складних умовах бездержавності в стислі терміни українська інтелектуальна еліта зуміла згуртуватися, виробити стратегію й тактику відродження національної ідеї в країнах зарубіжжя, насамперед Європи. Невдовзі була розбудована мережа різних інституцій, серед яких чільне місце зайняли наукові, освітні, мистецькі заклади, що мали за мету виплекати національно-свідомі, високопрофесійні українські кадри європейського зразка.

Рамки статті дозволяють лише окреслити широкомасштабну діяльність української діаспори міжвоєнного періоду у світових широтах, насамперед європейських. Вивчення окремих культурних явищ і визначних постатей того періоду ще чекають на своїх фундаментальних дослідників.

Європейська діаспора

Празька гілка. Після поразки визвольних змагань згідно зі статистикою близько 22 тис. української інтелігенції, політичних і громадських діячів знайшли свій притулок у Чехословаччині, президент якої Томаш Масарик, великий гуманіст і демократ, виявив до неї надзвичайну прихильність і дружелюбність. У цей період Прага стала найпотужнішим осередком культурно-національного життя українських емігрантів за кордоном значною мірою завдяки Українському Громадському Комітетові, заснованому в Празі в 1921 році [6].

Основні наукові та навчальні інституції, що успішно діяли на цих теренах: Український вільний університет, Український вищий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова, Українська господарська академія в місті Подебради, Українська Студія пластичного мистецтва, Український Академічний Комітет, Українське історико-філологічне товариство.

Заснований 28 травня 1925 р. Музей Визвольної Боротьби України став важливим центром культурного життя української Праги, духовного обміну з науковими установами світу й головним банком збереження національних пам'яток усього українства (музеєві було пожертвовано з різних частин світу й материкової України понад 700 тисяч матеріалів). Він працював виключно на добродійних засадах і був закритий під тиском комуністичного режиму в 1948 році [7].

У 1922 р. було засновано Центральний Союз Українського Студентства в Празі, який став всеохоплюючою молодіжною українською організацією в чужоземному світі. Ініціатором і одним з її членів-засновників стало Українське Академічне Товариство “Січ” у Відні (1868–1947).

Прага міжвоєнного періоду стала інтелектуальним тлом формування української національної ідеї, інтенсивного творчого діалогу української інтелігенції по лінії Прага–Париж, Прага–Краків, Прага–Берлін, Прага–Відень, Прага–Варшава, з побратимами з Києва, Львова, Харкова.

Феномен празької української еміграції полягає в *системності* організації науки й освіти, яка дала можливість створити низку так званих *празьких шкіл*: поетичну, археологічну, історичну, мистецьку. Зокрема, до празької археологічної школи належали такі відомі археологи, як Ярослав Пастернак, Вадим Щербаківський, Левко Чикаленко, Олег Кандиба-Ольжич, Іван Борковський. Дивовижною є праця надзвичайно обдарованої особистості – Олега Кандиби-Ольжича, який за своє коротке життя (36 років) став блискучим поетом, видатним археологом, відомим громадсько-політичним діячем, поліглотом (знав дев'ять європейських мов). Олег Кандиба був одним із кращих знавців європейського енеоліту, зокрема трипільської культури, читав американським студентам лекції з європейської археології. Сам він вважав своїм справжнім покликанням поезію [8].

У Празі творила ціла плеяда знаменитих поетів, серед яких: Олександр Олесь, Євген Маланюк, Юрій Дараган, Оксана Лятуринська, Олекса Стефанович, Леонід Мосендз, Олена Теліга.

Помітний внесок у музичну культуру того часу здійснили відомі теоретики музики Федір Стешко й Василь Барвінський, композитори Нестор Нижанківський і Федір Якименко (брат композитора Якова Степового), Віра Березовська. Тут творила модерну європейську музику перша українська жінка-композитор Стефанія Туркевич. Не можна не згадати відому родину

Колесса: Філарета Колессу, Олександра Колессу й Миколу Колессу, життя і творчість яких були тісно пов'язані з Прагою.

На перехресті західноєвропейських культур у міжвоєнній Празі зародилася колонія українських митців, творчість яких мала великий резонанс у чеських мистецьких колах. Це стало можливим завдяки талановитому організаторові українського культурного життя за кордоном Дмитрові Антоновичу – відомому історичному мистецтву, дипломату, одному із засновників (24 грудня 1923 р.) Української Студії пластичного мистецтва в Празі, її ректору до 1932 року. Студія стала справжньою Українською Академією образотворчого мистецтва, яка випустила плеяду талановитих митців. Особливо це стосується празької групи графіків, насамперед Віктора Цимбала, Роберта Лісовського, Володимира Січинського, Миколи Бутовича, Катерини Антонович, Галини Мазепа, Юрія Вовка. Тут навчалися також Петро Холодний-молодший, Степан Колядинський, Євген Норман, Оксана Лятуринська, Галина Мазуренко, Павло Громницький, Ярослава Музика. Довгий час працювали й творили Іван Кулець, Михайло Бринський, Іван Мозалевський, Сергій Мако, Василь Хмелюк, Онуфрій Пастернак і ще десятки імен. Важлива подія сталася в 1998 р. – працівники Слов'янської Бібліотеки в Празі, опрацьовуючи так звані “засекречені фонди”, виявили понад 1000 творів 68 митців українського графічного мистецтва, що були колись власністю Музею Визвольної Боротьби України і вважалися назавжди втраченими, серед них праці Нарбута, Гординського, Кричевського, Кульчицької, Касіяна, Гаврилко, Ковжуна.

Слід наголосити, що українські вчені, митці, письменники в міжвоєнній Празі творили не на маргінесі, а часто ставали гордістю й чеського народу. Зокрема, Іван Горбачевський заклав основи чеської біохімії, заснував празький Інститут лікарської хімії, а Іван Пулюй створив кафедру електротехніки в Празькій політехніці, якою керував до кінця свого життя. Тут плідно творив світової слави філософ, історик культури й літератури, славіст Дмитро Чижевський, а гордістю української історіографії стали Олександр Шультин, Семен Наріжний, Федір Слісаренко, Степан Віднянський. **У музеях Чехії й Словаччини знаходяться сотні картин українських художників, які за оцінками мистецтвознавців є вагомим внеском в європейський авангард першої половини ХХ століття** [9].

Австрія: Відень. У 20–30 рр. ХХ ст. Відень, як і Прага, став центром української політичної еміграції, яка активно працювала на реалізацію української національної ідеї всіма можливими засобами, насамперед розбудовою українського інтелектуального життя. У 1929 р. у Відні виникла Організація українських націоналістів.

Помітну роль на шляху духовного й політичного виховання відіграло Українське Академічне Товариство “Січ” (засноване 9 січня 1868 р., утратило історичне існування в 1947 р.), яке спричинилося до заснування Центрального Союзу Українського Студентства в Празі в 1922 році [10].

Саме у Віденському університеті (на медичному факультеті) студент Іван Горбачевський розпочав свою наукову кар'єру під керівництвом всесвітньо відомого хіміка Еміля Людвіга. Світову славу йому принесла робота із синтезу сечової кислоти, яку вчений здійснив у 28 років. Він – автор чотиритомного підручника фізіологічної хімії чеською мовою і органічної хімії українською мовою й ініціатор створення української хімічної термінології. Плідна й самовіддана творча діяльність професора Горбачевського проходила в трьох країнах – Австро-Угорщині, Чехії й Україні та стала вагомим внеском у світову наукову скарбницю.

І ще доля однієї творчої потуги пов'язана з Віденським університетом (навчався на теологічному, філософському – фізико-математичне відділення – факультетах). Це всесвітньо відомий наш земляк із Поділля Іван Пулюй. Він викладав у Віденському й Празькому університетах. Був державним радником з електротехніки в Чехії та Моравії. У 1915 р. видрукував книгу “Україна та її міжнародне значення”, у якій стверджував: “Самостійність України є, на наш погляд, ключем до мирної зали Європи” [11].

У січні 1921 р. у Відні з ініціативи Михайла Грушевського відкрився Український вільний університет із двома факультетами – філософським і юридичним. Його першим ректором став професор Олександр Колесса – відомий лінгвіст, фахівець з історії, літератури, етнографії, а також член парламенту Австрії (1907 р.). Олександр Колесса був одним із фундаторів Української культурної ради, яка опікувалася українськими школами.

Окрасою європейських оперних сцен і музичних фестивалів була Ірина Маланюк, яка після студій у Віденській Музичній Академії стала примадонною оперних театрів Відня, Граца, Цюриха, а в Баварській державній опері в Мюнхені отримала високе відзначення титулом “камерзенгерін” [12].

У післявоєнний період центр українського життя з Відня переноситься до Зальцбурга. Тут на той час діяли Український народний університет, гімназія, сільськогосподарська школа. Українські студенти здобували ґрунтовну освіту в університетах Відня, Інсбрука та Граца.

Німеччина: Берлін, Мюнхен. Естафету науково-культурного й суспільно-громадського життя в повоєнний період підхопила українська діаспора Німеччини, основою якої була політична інтелектуальна еміграція.

У міжвоєнний період (1926–1945 рр.) у Берліні працював Український науковий інститут, фундований гетьманом Павлом Скоропадським. Інститут давав стипендії молодшим українським науковцям і студентам, які навчалися у високих школах Німеччини, й утримував студентський дім у Берліні [13].

У культурно-освітній галузі найбільш активно проявила себе українська еміграція Західної Німеччини. Під проводом доктора Дмитра Дорошенка діяло Центральне представництво української еміграції (ЦУПЕ), яке мало ряд референтур, а саме: церковних справ, наукових, високого шкільництва, середніх і фахових шкіл, літератури й мистецтва, дошкільного виховання.

Мюнхен на той час став осередком українського високого шкільництва. Тут у 1945 р. відновив свою діяльність Український вільний університет (ВВУ), який успішно працював у Празі в міжвоєнний період. ВВУ мав два факультети – філософський і права та суспільних наук.

У 1945 р. в Авґсбурзі було засновано Українську Вільну Академію Наук з відділами: передісторії, історії та теорії літератури, мовознавства, мистецтвознавства, педагогіки й психології, книгознавства, біології та медицини. При академії існували Товариство охорони українських пам’яток на чужині, Музей-архів, бібліотека. Крім УВАН, у Мюнхені існували Українське історично-філологічне товариство, Українська Висока Економічна Школа, Українська Православна Богословська Академія.

По війні деякий час функціонував Український науково-технічний інститут із такими відділами: агрономічно-лісовий, фармацевтичний, ветеринарно-зоотехнічний, інженерний, економічний. Крім аудиторного, в інституті велася заочна форма навчання. Інститут став спадкоємцем Української господарської академії в Подебрадах, що припинила своє існування в 1945 р.

У Мюнхені 30 березня 1947 р. було відроджене Наукове товариство імені Шевченка, головою якого обрали професора Івана Раковського, а генеральним секретарем – професора Володимира Кубійовича (пізніше очолив Європейське НТШ), який у 1948 р. став одним із головних редакторів багатотомної “Енциклопедії Українознавства”. У 1951 р. – НТШ [14].

Ще одна потуга енциклопедичного масштабу творила на теренах цього краю. Це Дмитро Чижевський – визначний славіст, дослідник української й слов’янських літератур, історії культури, філософії й слов’янської духовності, першовідкривач українського бароко, чинний і почесний професор багатьох престижних університетів світу, зокрема Гарвардського (США, 1951–1956), дійсний член Гейдельберзької академії (з 1962 р.) [15].

У Мюнхені творив знаменитий скульптор з Івано-Франківщини Григорій Крук (навчався в Краківській і Берлінській академіях мистецтв). Його скульптурні твори стали окрасою музеїв Європи: Національного в Парижі, Британського в Лондоні, Східнонімецького в Регенсбурзі [16].

Значною мірою підготовці високопрофесійної й патріотичної молоді сприяли структури: Спілка Української Молоді (СУМ), Пласт, Союз Українських Пластунів (СУП), Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕ СУС), який у 1947 р. відновив свою активну працю в Мюнхені після закриття в Празі.

Франція: Париж, Сарсель. Не зовсім сприятливі умови життя в повоєнній Німеччині змусили велику частину української еміграції покинути її межі. Частина українських інтелектуалів виїхала за океан (Америка, Канада, Австралія), а частина обрала Францію, уряд якої ставився доволі лояльно до емігрантів. Тоді серед політичних емігрантів опинилися відомий письменник і діяч Центральної ради Володимир Винниченко, а також голова Директорії Симон Петлюра, убитий радянським терористом у Парижі в 1926 році [17].

З ініціативи колишніх вояків Армії УНР у 1926 р. створено Союз Українських Емігрантських Організацій у Франції, з яким співпрацювало комбатантське Товариство бувших вояків

Армії УНР у Франції, засноване в 1927 році. Товариство об'єднувало 22 філії, близькими до його середовища були тижневик “Тризуб” і Бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі з книжковим фондом, архівом і музейними матеріалами. У 1932 р. засновано поборницьку організацію Український Народний Союз Франції (УНС), що об'єднував емігрантів з усіх українських земель (1939 р. близько 5000). Під патронатом УНС видавався тижневик “Українське слово” в Парижі, а в 1938 р. засновано першу українську друкарню у Франції.

З Парижем пов'язані імена всесвітньо відомого математика з Полтавщини Михайла Остроградського, лауреата Нобелівської премії в галузі фізики Жоржа Шарпака, світової слави скульптора Олександра Архипенка, українського письменника, художника, перекладача, літературознавця, культуролога Святослава Гординського. Парижу віддав увесь свій творчий геній всесвітньо відомий артист, хореограф, реформатор балету, основоположник неокласицизму Сергій Лифар, киянин, нащадок славного роду Лифарів. У 1947 р. Сергій Лифар заснував у Парижі Інститут хореографії, а з 1955 р. вів курс історії та теорії танцю в Сорбонні, був ректором Університету танцю, професором вищої школи музики та почесним президентом Національної ради танцю при ЮНЕСКО.

Помітний слід у такій багатій малярській палітрі Парижа залишили митці з України. Серед них: Михайло Андрієнко, Олекса Грищенко, Василь Хмелюк, Темистокль Вірста, Кассандр (Мурон Адольф), Михайло Гаврилко, Святослав Гординський, Павло Громницький, Йоанна Нижник-Винників, Софія Зарицька, Юрій Кульчицький, Петро Омельченко, Микола Вакар.

Найвагомішим доробком української діаспори того періоду був проект “Енциклопедія Українознавства” (11 томів), що стала джерелом знань про Україну для чужинців, слугувала для потреб багатомільйонної української еміграції.

Польща: Варшава, Краків. Суспільно-культурне життя українців у Польщі міжвоєнного періоду було досить розвинене. Особливою потугою став Український науковий інститут у Варшаві, заснований заходами екзильного уряду УНР 1928 р. при польському Міністерстві віровизнань та освіти. Інститут був покликаний плекати студії з різних ділянок українознавства. У ньому працювали відомі вчені, серед них: О.Лотоцький, А.Яковлів, Р.Смаль-Стоцький, К.Мацієвич, В.Садовський, Б.Лепкий. Діяльність інституту виявлялася головним чином у науково-видавничій справі. Загалом інститут видав понад 77 томів різних публікацій (у тому числі 54 томи праць). Зокрема, “Нарис історії України” (Д.Дорошенка), “Діярій гетьмана Пилипа Орлика” (за ред. Я.Токаржевського), “Гетьман Пилип Орлик” (Б.Крупницького), “Українсько-московські договори XVII–XVIII ст.” (А.Яковлева). З 1932 р. інститут почав працювати над повним критичним виданням творів Тараса Шевченка за редакцією П.Зайцева. Із запланованих 16 томів вийшло 13. Також вийшов переклад Максима Рильського поеми “Тадеуш” А.Міцкевича. Після окупації Варшави німцями 1939 р. інститут перестав існувати, а його бібліотека й архіви загинули.

У Варшавській і Краківській академіях мистецтв здобули європейську освіту відомі українські майстри пензля, серед яких Олекса Новаківський, Роман Сельський, Олена Кульчицька, Іван Труш, Олекса Сміх-Шатківський.

У Криниці (тепер – територія Польщі) народився світової слави художник-примітивіст, відомий під псевдонімом Никифор (справжнє прізвище цього українця-лемка Дровник). Світову популярність митцю-самоуку принесла виставка його творів у Парижі, організована в 1932 р. Львівським народним музеєм імені Т.Шевченка. До визначних українських учених, які залишили свій слід на польській землі, належить Володимир Кубійович, який навчався в Краківському університеті й працював там доцентом.

Навіть побіжний аналіз культурно-мистецького життя української діаспори міжвоєнного періоду ХХ ст. підтверджує її фундаментальну роль у збереженні історичної пам'яті українського народу, розбудові фундаменту майбутньої незалежної Української держави в умовах бездержавності.

Найвагоміші досягнення європейського українства цього періоду – збереження культурної та політичної ідентичності української нації, забезпечення *тягlosti* її присутності в просторі та часі на європейському континенті й тим самим підтвердження європейської ідентичності українців.

Міжвоєнна еміграція стала фактично національно-політичним і духовно-культурним феноменом, який творив Українську державу поза її географічними межами та став духовним

мечем, що спричинився до руйнації стіни тюрми народів і повернув утрачену національну пам'ять українцям.

Діаспора виконувала щонайменше два рівновеликі завдання: творила передумови для незалежності України й формувала інтелектуальний і духовно-культурний продукт національної та світової цивілізації.

Життя української діаспори ділиться на два кардинально відмінні періоди: бездержавної України та України незалежної. Відповідно різняться їхні історичні функції й завдання. Діаспора, що творила в умовах бездержавності, готувала підвалини відродження Української держави, а сучасна українська діаспора – утверджує її добре ім'я у світі. Стратегічна мета обох діаспор одна: незалежна демократична соборна Україна в центрі Європи.

Проблеми співпраці материкової України й діаспорної України глибоко аналізує літературознавець, перекладач і культуролог Оксана Пахльовська [18].

Це лише наблизена спроба з ретроспективи часу оцінити ті процеси, що відбувалися в культурно-мистецькому житті української еміграції 20–50-х років ХХ ст. Безперечно, для цього потрібні фундаментальні дослідження кожного з означених у статті процесів, явищ чи окремих постатей.

1. Зарубіжні українці / [С. Ю. Лазебник (кер. авт. кол.), Л. О. Лещенко, Ю. І. Макар та ін.]. – К. : Вид-во “Україна”, 1991. – С. 22.
2. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 / С. Наріжний. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 270 с.
3. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами / Симон Наріжний. – Львів ; Кент ; Острог, 2008. – 370 с. : іл. – 834 с.
4. Верига В. На службі народній. Визначні постаті української діаспори / Василь Верига ; [відп. ред. О. Купчинський]. – Львів, 2007. – 312 с.
5. Пеленська О. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині / Оксана Пеленська. – Нью-Йорк ; Прага, 2005. – 222 с.
6. Пеленська О. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині / Оксана Пеленська. – Нью-Йорк ; Прага, 2005. – С. 12–15.
7. Головацький І. Віхи української історії / Іван Головацький. – Львів, 2006. – С. 46–47.
8. Павлів Д. Олег Кандиба-Ольжич – археолог / Дмитро Павлів // Постаті української археології. – Львів, 1998. – С. 98–99.
9. Пеленська О. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині / Оксана Пеленська. – Нью-Йорк ; Прага, 2005. – С. 22–23.
10. Кухар Р. Віденська “Січ” / Роман Кухар. – К., 1994. – С. 10–12.
11. Шендеровський В. Славні постаті української науки / Василь Шендеровський // У майбутнє – в ім'я України! : матеріали III Всеукраїнського форуму українців. – К., 2001. – С. 160–161.
12. Павлишин С. Історія однієї кар'єри / Стефанія Павлишин. – Львів : Вид-во “Вільна Україна”, 1994. – 108 с.
13. Енциклопедія Українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3434.
14. Жуковський А. Нарис історії Наукового товариства ім. Т. Шевченка в Європі / Аркадій Жуковський. – Львів ; Париж, 2000. – С. 58–61.
15. Енциклопедія Українознавства. – Львів, 2000. – Т. 10. – С. 3747.
16. Абліцов В. Галактика “Україна”. Українська діаспора: видатні постаті / Віталій Абліцов. – К., 2007. – С. 311.
17. Енциклопедія Українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3434.
18. Пахльовська О. Ave, Europa! : ст., доп., публіц. (1989–2008) / Оксана Пахльовська. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2008. – С. 199.

В статтє исследовано жизнь украинской диаспоры междувоенного и, частично, послевоенного периода в европейских странах. На примере отдельных известных личностей освещено достижения и вклад украинцев в европейскую культуру. Показано роль украинской эмиграции в утверждении национальной идеи и строительстве независимого государства Украина.

Ключевые слова: украинская диаспора, культура, искусство, европейский вклад, национальная идея.

The article researches the life of Ukrainian Diaspora of interwar and partly postwar periods in European countries. It enlightens the achievements and contributions of Ukrainians into European culture using the examples of individual persons. The role of Ukrainian emigration (of the second and third wave) in strengthening of national idea and the development of independent Ukrainian state is shown.

Key words: Ukrainian Diaspora, culture, art, European contribution, national idea.